

22. Попова Т. Н. Историография в лицах, проблемах, дисциплинах. Из истории Новороссийского университета / Т.Н.Попова. – О.: Астропринт, 2007. – 533 с.
23. Посохов С. І. Університети Російської імперії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. в публіцистиці та історіографії: дис. ... д-ра іст. наук: 07. 00. 06 / С. І. Посохов. – Х., 2006. – 477 с.
24. Стоян Т. А. Університетська освіта в Україні в другій половині ХІХ ст.: дис. ... канд. іст. наук: 07. 00. 01 / Т. А. Стоян. – К., 1999. – 199 с.
25. Терентьева Н. О. Развитие университетской освіти в Украине: история, современность, тенденции / Н. О. Терентьева. – К.: Интерсервис, 2015. -427 с.
26. Фойгт К. К. Историко-статистические записки об Императорском Харьковском университете и его заведениях от основания университета до 1859 г. / К. К. Фойгт. – Х.: Университетская типография, 1859. – 172 с.
27. Харківський університет і українська культура: до 210-річчя від часу заснування ХНУ ім. В. Н. Каразіна / Бакіров В. С. та ін.; за ред. Ю. М. Безхутрого. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 293 с.
28. Черняк С. Г. Освітня діяльність Київського університету св. Володимира (1833-1863 рр.) / С. Г. Черняк. – К.: Академперіодика, 2011. – 251 с.
29. Шульгин В. Я. История университета св. Владимира / соч. В. Шульгина, ординар. проф. ун-та св. Владимира; сост. В. Короткий. – Репр. изд. 1860 г. – К.: Лыбидь, 2010. - 230 с.
30. Шумська О. О. Естетична підготовка майбутніх учителів у Харківському університеті (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 01 / О. О. Шумська. - Х., 2006.- 287 с.

БІБЛІОТЕКИ ВИШІВ В УКРАЇНІ БАРОКОВОЇ ДОБИ ТА ЇХНІ ОСОБЛИВОСТІ

Луханіна І. А.

Авторка доповіді аналізує діяльність бібліотек у вишах в Україні у барокову добу (остання чверть ХVІ – перша половина ХVІІІ ст.), у т. ч. їхній вплив на розвиток національної культури, тематичний і мовний склад фондів, джерела надходження літератури та роль у забезпеченні інформаційних потреб викладачів і студентів. У процесі роботи над доповіддю були використані праці вітчизняних дослідників Я. Ісаєвича, А. Климчука, Т. Кочубей, В. Манківського, І. Мицька, К. Поток, Г. Русинської-Гертих, П. Сотниченко, М. Сташкова, О. Травкіної, З. Хижняк та інших.

У вище означений період визначну роль у підготовці фахівців вищої кваліфікації з різних галузей знань в Україні відігравали виші з європейською репутацією: Острозька академія, Києво-Могилянська академія, Львівський університет, Острозький єзуїтський колегіум, Чернігівський, Харківський та Переяславський колегіуми. Важливе місце у цьому процесі належало їхнім книгозбірням, діяльність яких ми розглядаємо на прикладі бібліотек Острозької і Києво-Могилянської академій та Чернігівського колегіуму.

У барокову добу одним з основних культурно-освітніх центрів України був Острог. Тут діяла слов'яно-греко-латинська колегія – перша українська школа вищого рівня, заснована в кінці 1576 р. князем В.-К. Острозьким. Про наявність при закладі великої бібліотеки можна судити зі слів поета Симона Пекаліда, який, розглядаючи Острог як осередок, де процвітає культура й наука, пише: «Славиться бібліотека – достойний плід спільної праці, / Біблія світ тут побачила, швидко зростає видання / Інших книжок в Острозі...» [2, с. 203]. Нажаль, більш конкретні свідчення сучасників про бібліотеку відсутні, не збереглися її інвентарі, списки. Тому про неї можна судити лише на підставі опосередкованих повідомлень. З освітньої програми закладу, де крім слов'янської, грецької та латинської мов, вивчалися т. з. сім вільних наук – граматики, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, астрономія, музика, – можна зробити припущення щодо наявності у бібліотеці достатньої кількості відповідних книг. Про те, що у бібліотеці

Острозької Академії або місцевому замку зберігалися «Грецько-латинський словник» Каледіна (Базель, 1562 р.) з дописаним панегіричним віршем В.-К. Острозькому, «Трагедії» Евріпіда (Базель, 1551 р.), видані у Базелі промови Цицерона, грецька граматика Кленарда свідчать покрайні записи цих видань [1, с. 33]. Текстологічний аналіз надрукованих в Острозі та Дермані видань дозволяє реконструювати наявність у бібліотеці крім традиційної богословської літератури, також букварів, граматик старослов'янської мови, полемічних творів. Багато книжок було привезено до академії при підготовці до видання Острозької Біблії. Відомо, що джерелами для цього видання були Геннадієва Біблія, грецькі списки Біблії, привезені з Риму Діонісієм Раллі, грецькі тести зі Сходу, чеське та низка польських (краківське католицьке 1561 р., берестейське кальвіністське 1563 р., антитринітарське Симона Будного 1572 р.) видань Біблії та інші. Після смерті князя В.-К. Острозького (1608 р.) Острозька Академія, як слов'яномовний вищий навчальний заклад починає поступово занепадати. Очевидно частина її книгозбірні відійшла спадкоємцям князя, інша потрапила до Дерманського та Дубнівського монастирів, приватних бібліотек діячів Острозької Академії. Літургічні книги могли бути передані до храмів Острожчини.

Унікальною була бібліотека Києво-Могилянського колегіуму, що утворився у 1632 р. внаслідок об'єднання Київської братської школи та школи Києво-Печерської лаври, а згодом був перетворений на академію (1701 р.). Її фонди свідчили про широту наукових і загальноосвітніх інтересів викладачів та студентів академії, їх обізнаність з досягненнями світової науки і культури. Вірогідно, що бібліотека була закладена ще Київською братською школою та містила видання з друкарні та бібліотеки Києво-Печерської лаври. Вагомий внесок у формування фонду зробив Петро Могила, заповівши Колегіуму власну бібліотеку з 2 130 книг вітчизняних та зарубіжних авторів, до якої входили й книги його попередника Йова Борецького та відомого українського вченого Тарасія Земки. З роками бібліотека зростала за рахунок закупівель та надходжень з видавництва України, Росії, Білорусі, пожертвувань приватних осіб.

Для придбання книг за кордоном академія підтримувала постійні зв'язки з книговидавцями багатьох міст Західної Європи. Ці обов'язки покладались на бібліотекарів. Для виконання замовлень викладачів і студентів академічна корпорація організувала при академії книжкову лавку, якою відав бібліотекар і разом із спеціальним комісіонером забезпечував її книгами [4, с. 112]. Крім друкованих книг, в бібліотеці зберігалися численні рукописи: невидані твори, хроніки, хронографи й хронічки, літописи, діаріуші, щоденники, а також лекції професорів, конспекти студентів, документи минулих віків, дарчі, грамоти, привілеї і поточна документація. Бібліотека являла собою унікальне зібрання світового значення. Її скарби були відкриті для всіх охочих. За академічними правилами «...бібліотекою вчителям у всі дні й години користуватися не забороняється, а учням і іншим бажаним – у визначені дні й години». Бібліотека відігравала важливу роль не тільки у формуванні знань і світогляду багатьох поколінь викладачів і студентів, а й мала вплив на розвиток української культури взагалі. З фондів бібліотеки академії розпочали своє існування книгозбірні Переяславського та Чернігівського колегіумів.

Важливим центром книжкової культури в Україні барокової доби був Чернігівський колегіум, який сучасники називали Чернігівськими Атенами. Його книгозбірні формувалися на основі надходжень книг від відомих церковних та культурних діячів, таких як Іоанн Максимович, Феодосій Углицький, Дмитрій Ростовський, Іоаникій Галятовський, Антоній Стаховський і містили багато цінних раритетів. Досить вагомими були внески чернігівських єпископів Кирила Ляшевецького (після його смерті залишилося «555 руских книг и 380 на иностранных языках») та Віктора Садковського, який подарував бібліотеці 500 книг, переважно польських та французьких [3]. Бібліотека містила значну за обсягом літературу переважно гуманітарного профілю, видану, в основному, в Західній Європі. На початку XIX ст. в бібліотеці нараховувалося більше восьми тисяч книжок та журналів латинською, церковнослов'янською, українською, російською, французькою, німецькою, польською, англійською, італійською мовами. Більша частина літератури була латиномовна (близько п'яти тисяч книжок, або 60% від загальної кількості), датувалася XVI–XVII ст. Література XVIII ст. представлена виданнями національними мовами. За

тематикою література розподілялася на богословську (більше 2 000 книжок, приблизно 25% від загальної кількості), філософську (близько 1 000 книжок, 12%), твори класичної та нової літератури, філологію (більше 1 800 книжок, приблизно 22% від загальної кількості), історичну та географічну літературу (більше 2 000 книжок, або 26%), а також юридичну, медичну літературу, незначну кількість книг з математики, хімії тощо [3]. За кількістю книжок бібліотека Чернігівського колегіуму була другою після Києво-Могилянської в Гетьманщині, а може і перевищувала її після загибелі більшої частини академічної бібліотеки під час пожежі 1780 р. В бібліотеці колегіуму зберігалося також чимало цінних рукописних збірників, літописів. Отже, навчальний процес в достатній мірі забезпечувався як професійними викладачами, так і досить значним за обсягом та різноманітним за змістом бібліотечним зібранням.

На завершення зробимо висновок, що бібліотеки вишів в Україні останньої чверті XVI–першої половині XVIII ст. відігравали важливу роль не тільки в інформаційному забезпеченні навчального процесу і формуванні наукової думки, а й були для українства важливими осередками духовності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мицько І. Бібліотека Острозької академії / І. Мицько // Острозька академія XVI–XVII ст. Енциклопедичне видання. – Острог, 2010. – С. 33–34.
2. Пекалід С. Про острозьку війну під П'яткою проти низових / С. Пекалід // Українська поезія XVI ст. / упор. В. В. Яременко. – Київ : Рад. письменник, 1987. – 287 с.
3. Травкіна О. Бібліотека Чернігівських Атен за архівними джерелами [Електронний ресурс] / О. Травкіна. – Режим доступу: http://www.medievist.org.ua/2016/10/blog-post_21.html#more
4. Хижняк З. І. Історія Києво-Могилянської академії / З. І. Хижняк, В. К. Манківський. – Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 184 с.

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ В УКРАЇНІ

Мартинчук І.І.

Весільні обряди українського народу різноманітні і цікаві. Вони можуть відрізнятися в залежності від регіону, де народилися та проживають молодята, але, все ж таки, мають ряд спільних рис. Жодне українське весілля не проходить без музик та традиційних весільних пісень, які прикрашають святкування.

Дослідження сімейно-шлюбних відносин в Україні, питання обрядової культури, побуту українців не нові з огляду на проблематику. Автори приділяли увагу важливості спадковості обрядової культури українців з найдавніших часів порівняно до сучасних церемоній, проводять паралелі з традиційними обрядами інших, передусім, сусідніх народів, наголошуючи на щільні стосунки, взаємозв'язки та запозичення в процесі спільної етнічної історії, тобто можна стверджувати, що традиційні обрядодії збереглись до наших днів і не втратили свого значення. Тому й сьогодні, коли українська нація потерпає від постійних нападків псевдоісториків щодо відсутності етнічних коренів доведення спільності формування і розвитку загальноукраїнських традицій та обрядів вважається доволі актуальним.

У своєму дослідженні ми спиралися на доробки Наулка В. І., Дея О.І., Борисенка В.К., Лозко Г.С., Горленка Г.Ф., Здоровеги Н.І., Гошка Ю.Г., Пашкової Г.Т. та інших знаних вчених-етнологів.

Автори цих досліджень, головним чином, звертали увагу на своєрідність Карпатського регіону та Полісся, як центрів поєднання архаїчних та сучасних елементів традиційної культури. Ми ж обрали регіони, які допоможуть проаналізувати та виявити найбільш типові риси проведення весільних обрядів та їх локальні особливості в різних історико-етнографічних регіонах

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

21 КВІТНЯ 2017р.

м. МАРІУПОЛЬ

ПІД ЗАГ. РЕД. К. В. БАЛАБАНОВА

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2017

УДК 94(477)(063)
ББК 63.3(4Укр)я 431
У 45

Головний редактор: **К.В. Балабанов**, член-кореспондент АПН України, д.п.н., проф., ректор МДУ.

Головна редколегія: **О.П. Рєєнт**, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф., заступник директора Інституту історії України НАН України; **В.Ф. Лисак**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету МДУ; **Г.І. Батичко**, канд. мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності, **В.М. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.С. Арабаджи**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.С. Волоніць**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.О. Забавін**, старший викладач кафедри історичних дисциплін; **Ю.В. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.В. Новікова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.І. Романцова**, к.і.н., доцент кафедри філософії та соціології; **С.В. Тарасов**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.Ф. Шипік**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін.

Відповідальний редактор: **В.М. Романцов** д.і.н., проф., завідувач кафедри історичних дисциплін.

Затверджено на засіданні кафедри історичних дисциплін (протокол № 10 від 18.04.2017 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету

Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 19.04.2017 р.).

УДК 94(477)(063)
ББК 63.3(4Укр)я 431
У45

Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 21 квітня 2017 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2017. – 302 с.

У збірнику представлено наукові матеріали, що включені до програми Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна у світовому історичному просторі». В ньому висвітлюються різні аспекти української історії та культури як складової всесвітньої історії, актуальні проблеми міжнародних відносин.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, магістрантів і всіх тих, хто цікавиться питаннями історії, культури, зовнішньої політики України, історичного краєзнавства, а також міжнародними відносинами нашого часу.

В сборнике представлены научные материалы, включенные в программу Всеукраинской научно-практической конференции «Украина в мировом историческом пространстве». В нем освещаются различные аспекты украинской истории и культуры как составляющей всемирной истории, актуальные проблемы международных отношений.

Для ученых, преподавателей, аспирантов, студентов, магистрантов и всех тех, кто интересуется вопросами истории, культуры, внешней политики Украины, исторического краеведения, а также международными отношениями современности.

The abstracts presents the scientific articles included in the proceedings of the All-Ukrainian research conference «Ukraine in world historical space». It highlights various aspects of the Ukrainian history as a part of the global history as well as the acute problems in Ukraine's foreign policy and foreign affairs.

The abstracts are meant for students, scientists, instructors and those seeking their masters' and scientific degrees as well as for those who really care for the contemporary Ukraine's history, culture, foreign policy, foreign affairs and country studies.

© Маріупольський державний університет, 2017

© Історичний факультет, 2017